

פייסבוק 2012 בחינוך - יישומים, כלים ואפליקציות חינוכיות

אברום רותם ועידית אבני

[תנאי שימוש](#)

ינואר 2012

מאמר זה הנו חלק מסדרת מאמרים "פייסבוק 2012 בחינוך", שמפרט את השימושים, הכלים והאפליקציות שמספקים כיום שירותי הפייסבוק לשם הוראה ולמידה. במקביל פורסם מאמר "[פייסבוק 2012 בחינוך – לחשב מסלול מחדש](#)", הודן באפשרויות שירותי הפייסבוק ליישום הוראה למידה באמצעות הפייסבוק, תוך שמירת הגבולות במסגרות חינוכיות.

תקציר

לאור עדכון כלי הפייסבוק בשנה החולפת (2011), ולאור התנסויות ופיתוח תובנות בעקבות ניהול קהילת למידה בפייסבוק, כמודל לשימוש במדיה חברתית דיגיטלית בחינוך, אנו מציעים התייחסות מעודכנת ל-2012 למכלול סוגיית שילוב הפייסבוק בחינוך בכלל ובהוראה-למידה בפרט. במאמר זה מוצעים יישומים אפשריים לשם הוראה-למידה באמצעות הפייסבוק וכלים ואפליקציות חינוכיות, עדכניים לפייסבוק 2012, שניתן להפעיל אותם לצרכים אלה. מאמר זה הנו מאמר משלים למאמר "פייסבוק 2012 בחינוך – לחשב מסלול מחדש" שפורסם יחד עמו.

א. שימושים מומלצים בפייסבוק לצרכי חינוך

על פי פיליפס, בירד ופוג (2011)¹, השימושים העיקריים בפייסבוק לצרכי הוראה-למידה כיום (שלהיי (2011), הם שיתוף במידע קבוצתי דיגיטאלי, שימוש לצרכי ארגון ופרסום ארועים, אינטראקציה קבוצתית, וחשיפה למידע לימודי עדכני ורלוונטי. נוסף לכך את החשיבות הרבה לדרך לעורר ולעודד פעילות: לזמן פעילויות ואינטראקציה והזדמנויות להנעת הפעולה, למנף מעורבות, לתת ביטוי לנקודות החוזק או לנקודות הרגישות של כל משתתף, תוך יישום "חכמת הקבוצה" בהנחית המורה². הפייסבוק יעיל במיוחד במקומות לו הוא נועד מלכתחילה – אינטראקציה בין מורה ותלמידים, תוך התאמת השימוש בו לתחומי החינוך בהם הוא משרת באופן הטוב והיעיל ביותר את המשתמשים ואת התהליך החינוכי – לימודי. ככלל, מדובר על אופני אינטראקציה מגוונות של תלמיד עם מורה, תלמיד עם תלמידים אחרים, וכיום ניתן יותר ויותר להפעיל גם אינטראקציה של תלמיד עם חומר דיגיטאלי המצוי ברשת, גם כזה שהמורה מזמן לתלמיד לצורך הפעילות הלימודית.

להלן שימושים מומלצים לשילוב הפייסבוק בהוראה למידה:

1. **נוכחות אקטיבית** - הפייסבוק הוא קודם כל מרחב של נוכחות אקטיבית ואינטראקטיבית. נוכחות פסיבית הינה קריאה/ עיון במתחולל, אך ללא נקיטת צעד אקטיבי כלשהו. הפייסבוק משמעותי במקום בו המשתמש אקטיבי, החל מ-"אהבתי", דרך תגובה קצרה על סטטוס/ מידע/ תמונה וכד', ועד השתתפות פעילה בחילופי מידע ותקשורת עם חומר, עם מורה ועם לומדים אחרים. הפייסבוק יכול להיות זרז מצויין להפעלה אקטיבית של תלמידים, באופן טבעי וזורם בכלי מוכר ללומדים, כתשתית לפעילות מתקדמת של למידה שיתופית והבניית ידע בהלימה למיומנויות המאה ה-21.
2. **עדכון הודעות דינמי** – מאחר ורוב התלמידים ממילא בפייסבוק בשגרה יום יומית, עדכון הודעות שוטפות הנו טבעי דוקא בכלי זה. לצורך כך נעשה שימוש בדפי הפייסבוק הקבוצתיים (קהילה, קבוצה, קבוצה סגורה) לעדכון ותקשורת עם תלמידים, הורים וקהילה. התנהלות ארגונית של מורה מול כתה – עדכון הודעות, פתקים, ארועים, שימוש בלוח שנה, הפניות לחומרים/ פעילויות נוספות ברשת, הם מרכיבים טבעיים ומובנים בפייסבוק, שניתן לשלבם בארגון וניהול הלמידה באופן פשוט. באופן זה אין תלמיד שלא ידע או לא שמע, מאחר והמידע מגיע אליו באופן טבעי

1 L. Fogg Phillips, D. Baird & BJ Fogg, (2011). [Facebook for Educators](#)

2 מתוך [אתר ייעודי בשם זה](#) המכיל חומרים ותובנות נוספות למסמך הנ"ל.
2 חכמת הקבוצה/ הכתה" על פי המושג "חכמת ההמון", המציג תפיסה בה חכמת היחד הציבורי, גדולה מכל חכמת יחיד, יהיה אשר יהיה, במקרה שלנו, מאפילה גם על "חכמת המורה".

בדף האישי שלו, כמו גם בדפי קבוצת הלמידה לה הוא שייך. כמובן שיש לקחת בחשבון כתנאי מקדים לכל פעילות, הבטחת נגישות של כל תלמידי הכיתה למחשב ולאינטרנט.

3. **השתתפות פעילה של תלמידים באמצעות סטטוסים** – סטטוסים קצרים שמלווים בדף נושא ייעודי לצרכים שונים של דיווח, הבאת מידע רלוונטי, הבעת דיעה, לצרכי דיווח על מילוי חובה, כמו מילוי מידע עדכני בתלקיט – פרוטפוליו (המתנהל בבלוג או כלי ייעודי אחר המתאים לשם כך), העלאת תגובות. הפעלת התלמידים צריכה להעשות בדרך מובנית, מתוכננת, מכוונת, המתייחסת גם לדרישות בתחום החשיבה והחינוך הלשוני, ומשלבת דרכי הערכה של פעילות התלמיד.

4. **הגברת השיתוף בהבעת דעות וקבלת החלטות** – התייחסות לשאלה או נושא מתוך יוזמה אישית או בהמשך ליוזמת מורה, למשל, לשם קבלת החלטות למיזם בית ספרי, לביקורת על ספרים, למצע בחירות תלמידים, סיוע בשיעורי בית ועוד – דף ייעודי עם סוגיה בה מתבקשים התלמידים/ הורים להביע דעתם בנושא

5. **דיון מקוון סביב נושא קונקרטי** – דף בו מתבקשים הלומדים להביע דעתם ולשתף בידע שלהם, כולל סיעור מוחות, העלאת רעיונות, תגובה לסטטוס של חבריהם, הפנייה למקורות אחרים ברשת, כמו גם שיתוף יזום או אף ספונטאני, של מומחים או אנשים חיצוניים אחרים.

6. **שיתוף במידע לצרכים לימודיים או חברתיים בית ספריים**

7. **התפתחות מקצועית של מורים** – באמצעות רשתות ייעודיות³, קהילות, קבוצות עניין על פי בתי ספר, תחום תוכן וכד'.

8. **קידום אזרחות דיגיטאלית ומיומנויות המאה ה-21 בקרב התלמידים**⁴ - אחת מהמטרות החינוכיות המרכזיות של הכשרת הצעירים, כמו גם את המבוגרים לעידן הדיגיטאלי, בו חלק הולך וגדל של שירותים אזרחיים ניתנים באינטרנט⁵.

9. **יישום התפיסה של "נוכח כל הזמן"** - תלמידים מגיעים/ יגיעו לכתה תוך זמן קצר עם חפיצים אישיים, המחוברים אלחוטית לרשת האינטרנט כל הזמן, ומכאן גם נוכחים בפייסבוק. באמצעות הפייסבוק ניתן להתאים את התפיסה של הוראה-למידה העדכנית להתנהלות למידה לתלמידי המאה ה-21, כהמשך לתפיסות הפדגוגיות המתגבשות של "הכתה נוכחת במחשב הלוח של התלמיד כל הזמן"⁶.

3 רשת חברתית לפיתוח מקצועי - למשל (ישראל) [רשת חברתית שלובים](#) מבית ביוצר של מכון מופ"ת: "שלובים מהווה מקום מפגש ומסגרת לשיתוף לעוסקים בחינוך ובהכשרת מורים ולא להשקפה שתפקידיהם, התעניינותם ועיסוקיהם נוגעים לתחומי החינוך והכשרת המורים."

4 סקירה נרחבת בנושא: אבני ע. ורותם א. (2011) [אוריינות אתית בעידן הדיגיטאלי – ממימונות לתפיסת עולם](#). מיזם [מתקוונים לאתיקה](#)

5 איגוד האינטרנט הישראלי (2010) [אזרחות דיגיטאלית Digital Citizenship 2010](#)

6 אבני ע. ורותם א. (2011). [רנסנס האתיקה והאמון בלמידה הדיגיטאלית: הכתה נוכחת במחשב-הלוח \("iPad"\) של התלמיד](#). מיזם [מתקוונים לאתיקה](#).

10. **שבירת ארגון הלומדים בכתה המסורתית ללמידה על פי קבוצות עניין** - בהיבט של ארגון הלומדים, מאפשרים דפי הפייסבוק הקבוצתיים ארגון קבוצות לומדים השונה מהכיתה המסורתית, כגון למידה לפי קבוצות עניין, או פעילויות ייחודיות החוצות כתות ושכבות גיל.
11. **פרסום, יחצנות, שליחת מידע לקבוצות עניין** - כמו הורים וקהילה בהקשר של פעילויות חינוכיות ייחודיות של בית הספר, הכתה וכד'.

ב. כלים שניתן להפעיל באמצעותם גם פעילויות חינוכיות באמצעות הפייסבוק

מרחב הכלים לצרכי למידה בפייסבוק

הכלים המשמעותיים/ הבסיסיים להפעלת פעילות חינוכית באמצעות הפייסבוק, שרובם נכונים גם למדיה חברתית אחרת, הם למעשה מרבית הכלים הבסיסיים שמציעה מדיה חברתית. על ידי הכרה של כלים אלה לעומק, המגבלות והאפשרויות, ניתן להתאימן ולשלבן תוך כדי גילוי יזמות ויצירתיות לפעילויות חינוכיות מגוונות, ובכך לשפר את איכותן ותוצאותיהן בקרב הלומדים.

- כלים לייצוג אדם או לייצוג נושא (צורות ייצוג קיימות בפייסבוק: עמוד אישי, קבוצה, דף אוהדים)
- כלים לשם ארגון מסגרת המשתתפים בקהילה, או בקבוצה פתוחה, סגורה או סמויה.
- דיון, עדכון ושיח ב"קיר" קבוצתי ייעודי (על פי נושא או מטרה לימודית) עם אפשרות יישום אינטראקציה שיתופית הכוללת שיתוף ושרשור הודעות כתגובות ועדכון הודעות, כולל תגובות הלומדים כמשוב אישי בהקשר הלימודי
- שיח מקוון סינכרוני (צ'אט) בין חברי קבוצת לימוד לצורך עדכון סינכרוני בתהליך הבניית מידע שיתופי וכד'.
- ניהול הודעות ועדכון השוטף
- שיווק ופרסום מידע נתון לקבוצת משתמשים נתונה
- ניהול ושיתוף מסמכים
- ניהול ופרסום אירועים
- עריכת סקרים
- העלאת תמונות, תיוגן ופרסומם להקשרים חינוכיים מגוונים
- שימוש בתמונה וידאו או שמע להרחבת הייצוג הטקסטואלי
- דפים ייעודיים לקישורים והפניות
- כלי משוב: תגובות, "לייק", הודעה קבוצתית ואישית

אפליקציות חינוכיות בפייסבוק

חלק ניכר של פעילויות חינוכיות ניתן להפעיל באמצעות אפליקציות חינוכיות (Educational Facebook Apps). מושג זה, אף שמצוטט בספרות האקדמית ואחרת החל מ-2008 ואילך, הנו מושג שטעון הבהרה: אין קטגוריה כזו באפליקציות של פייסבוק. גם באתרי האפליקציות, המציגים גם את אלה שפותחו עבור יישום בפייסבוק, אין התייחסות לאפליקציות חינוכיות דוקא. למרות זאת המושג מצוטט במספר לא קטן של פרסומים⁷ בנוסח כמו *"Facebook to e-learning: 20 educational Applications"* ועוד. הנוסף לכך, בחלק גדול מהאפליקציות שמצוטטות במקומות רבים כאפליקציות חינוכיות בפייסבוק, **לא ניתן להשתמש בהן** עקב השינוי באבטחה שפייסבוק עשה באוקטובר 2011. שינוי זה אינו מאפשר שימוש באתרים/ אחר שאינם מאובטחים דיים⁸. באתרי אפליקציות שונים⁹, ניתן למצוא שפע אפליקציות לפייסבוק, שאינן ייעודיות לחינוך דוקא, או לפחות לא מכונות כך, אך ניתן להשתמש בהן לצרכים חינוכיים כמו מארגני מידע אישי וקבוצתי.

להלן אפליקציות שניתן להפעילן גם בפייסבוק, קשורות באופן כלשהו לחינוך, והעיקר, עומדות בתקני האבטחה שהוחמרו בשלהי 2011. יש לשים לב שחלק גדול מהיישומים אינם של פייסבוק, אלא פייסבוק מאפשרת הטמעתם. ההצעה כאן מתייחסת רק ליישומים שנבדקו ואכן עובדים כיום בפייסבוק. הושמטו מכאן מספר יישומים לא קטן שמוצעים בספרות, כי הם אינם פעילים כיום בעקבות החמרת תקני האבטחה של פייסבוק כמפורט כאן למעלה.

7 a. Roth J. (15 oct 2011) [Facebook Apps for Education](#). Myblog

b. Papas C. (2011) [Facebook to e-learning: 20 educational Applications](#)

8 החל מאוקטובר 2011, לא ניתן להציג בפייסבוק אתרים ואפליקציות שאינן מאובטחים דיים (פורמט <https> במקום הפורמט <http>). שינוי מפתיע זה פגע במליוני "דפי נחיתה" ובובאינרים, בהם מוצגים אתרים שונים, כמו גם מנע שימוש באפליקציות רבות.

9 <http://appsbistro.com>, <http://involver.com/>

שם האפליקציה (ממוינות לפי ב"א) הנו גם הפניה לאפליקציה בפייסבוק/ ברשת. כדי להיכנס אליה מומלץ להיות מחובר לפייסבוק.

שתי אפליקציות: Books iRead ו- weRead שיתוף בין התלמידים בתובנות, חוויות, המלצות ורגשות מקריאת ספרים שהם קוראים. הערה: יש לשים לב אם וכיצד ניתן להפוך אפליקציות אלה לאפליקציות אינטימיות של הכתה בלבד. אם לא, ניתן ליישם זאת, כמו גם שיתופיות בדברים דומים, בדף פייסבוק ייעודי ללא צורך להשתמש דוקא ביישום זה. ראו דוגמא של דף כזה באפליקציה זו של שיתוף קריאת ספרים: For those who love reading books .
Docs – גלה, צור ושתף מסמכים עם חברים בפייסבוק
שתי אפליקציות: Family Tree ו- We're Related – יצירת עץ משפחה ושיתוף עם משתמשי פייסבוק
Flashcard – יצירת כרטיסים בפורמט flash. קיימים מספר יישומים דומים לשימוש בפייסבוק (עם שם דומה לכן ניתן לאתרם בקלות)
Koofers – מאגר בחינות ישנות, רשימות, סקרי פופולריות של מורים שנעשו וכד'
MyCalendar – לוח תזכורות למועדים וארועים משמעותיים בלוח השנה
Neat chat – צ'ט עם אפשרות להעביר קבצים בממשק ידידותי גם בדפים וקבוצות בפייסבוק
NewsRack – הפצת מידע רלוונטי לתלמידים גם בניידים באמצעות RSS ייחודי
PeerPong – איתור מומחי תוכן יעיל ומהיר גם בפייסבוק
Podclass.com – מאפשר בניית קורסים בפייסבוק, כולל מבחנים מגוונים
SlideShare – מצגת בפייסבוק של שקפים
Study Groups – עבודה שיתופית של קבוצה על דף שיתופי בפייסבוק; יצירת ארועים, רשימת מטלות, שאלות, תכנון שיתופי של עבודות בית, הוראות לעבודה ועוד.
SurveyGizmo , Quiz monster – יצירת סקרים ומבחנים גם בפייסבוק
WorldCat – קטלוג ספרים, מסמכים, מוסיקה, תמונות וכד'.
Zoho – יישום פחות מפותח (ודאי לשימוש בעברית), יחסית לזה של גוגל ומיקרוסופט, של יצירת, שימוש ושיתוף במסמכי תמלילן, מצגת וגיליון אלקטרוני. יישום זה עומד גם בפני עצמו, ללא צורך בחיבור לפייסבוק דוקא.
התמונות שלי – לפרסם תמונות שונות בכל יום לחברים/ לקבוצה, להגיב עליהן ועוד

נודה על התייחסויות ענייניות והערות בכל הנוגע לתוכן מאמר זה: netiqwiki@gmail.com